

מראי מקומות - פסחים מג.

והפרי מגדים (פתיחה להל' פסח, חלק שני, פרק שני אות ו') כתב שיש ג' מיני חמץ נוקשה. א. שלא החמיץ כל צרכו, כשיאור שלא הכסיף פניו. ב. חמץ גמור, אלא שמעולם לא היה ראוי לאכילה (וצידד ש'קולן של סופרים' שבמשנתנו הוא מזה המין). ג. חמץ גמור שהיה ראוי לאכילה, ואח"כ נפסל מאכילת אדם לגמרי, בזה צ"ע [ודלא כדברי המג"א שבאופן זה הוא חמץ גמור].

וכתב הפרי מגדים (אות ב'), דאף שאסרה תורה חמץ שאינו ראוי לאכילה, יש לומר דהיינו רק כשאינו ראוי לאכילה מחמת עצמו, אבל אם עירב בו דבר מר ומחמתו אינו ראוי לאכילה, אינו עובר עליו. ועיי' מנחת חינוך (י"ט, ב').

ד. והאוכלו בארבעים אתאן לרבי מאיר פירש רש"י, כלומר, לרבי מאיר האוכל שיאור זה שרבי יהודה מתיר בהנאה, סופג את הארבעים [ולפי זה יתכן שבשיאור של רבי יהודה גם רבי יהודה יודה שלוקה]. אבל התוס' רי"ד פירש, שדוקא לרבי מאיר לוקין, אבל שיאור דרבי יהודה לרבי יהודה פטור, ולכך התנא של משנתנו ודאי אינו רבי יהודה.

ה. שמעינן ליה לרבי מאיר נוקשה בעיניה בלאו וכל שכן חמץ דגן גמור על ידי תערובת בלאו יש להקשות, כיון שלא נאמר בתורה בפירוש נוקשה, מדוע אנו מפרשים שמדובר על נוקשה ולומדים חמץ דגן גמור במכל שכן, הרי יש לפרש שגם הפסוק מדבר בדגן גמור על ידי תערובת, ואילו בחמץ נוקשה אין איסור כלל.

ובחידושי רבינו דוד ביאר, שאין כוונת הגמרא לומר שלומדים תערובת מנוקשה בק"ו, אלא שכיון שאמר רבי מאיר נוקשה בעיניה בלאו, ממילא אנו יודעים שכל שכן שהוא סובר שגם ע"י תערובת יש לאו, כיון שבמשנה הם כתובים יחד, וחמץ ע"י תערובת חמור מחמץ נוקשה. והגמ' לא הביאה את ב' הדרשות שמהם למד כן רבי מאיר.

ובדבר שמואל הביא שהמשנה למלך (ח"מ א) הקשה כן, שנאמר שהפסוק בא רק לתערובת. ותירץ בשם העמודי אור (כ"ה ו') שלרבי מאיר משמעות הלשון 'מחמצת' משמע יותר שמדובר בחמץ נוקשה בעיניה.

ובחידושי הר"ן כתב ד'כל מחמצת' משמע לרבי מאיר כל מיני חמץ.

א. וכי מאחר ששינו כל שהוא מין דגן הרי זה עובר בפסח למה מנו חכמים את אלו

כתב הפני יהושע שלכאורה אין כלל זה שייך אלא בחמץ נוקשה, אבל בתערובת חמץ לא, שהרי מבואר בברכות (ל) דלשון 'כל שהוא ממין דגן' אינו כולל דבר שיש בו ממין דגן, ד'כל שהוא' משמע שהוא בעין. ועוד, שהרי עדיין לא נתפרשו דיני התערובת, האם יש בה כזית חמץ בכדי אכילת פרס, או שמדובר בנותן טעם, או אפילו בכל שהוא. ואין לומר שסמכו על הסברא שדינו כשאר איסורין, שהרי מבואר בראשונים שהדברים שבמשנה אסורים אף שאין בהם נותן טעם אלא לקיוהא בעלמא עבידי.

וביאר שמכח דוחק זה פירש ר"ת שה'עוברין' שבמשנה היינו עוברין מע"ג השלחן, ודין זה פשוט הוא שעכ"פ מדרבנן צריך להעביר כל תערובת חמץ מהשלחן, ועל זה מובן שהקשו למה מנו חכמים את אלו. אלא שעדיין הקשה, שלפי זה אפילו אם נתערב משהו קודם הפסח, נצטרך לומר שאסור לאוכלו בפסח, משום שחוזר וניעור, ודוחק לומר כן. ועוד, ששיטת רש"י עדיין קשה, והניח בצ"ע.

ב. מאן תנא דחמץ דגן גמור על ידי תערובת וכו' יש להקשות ממה נפשך במה מדובר, אם יש בו טעם חמץ, מדוע צריך חידוש שחייב על התערובת, ואם אין בו טעם חמץ מדוע באמת אסור ואינו בטל, והרי מבואר לעיל (כט:) שמדאורייתא חמץ משהו בטל שלא במינו. ובטור (או"ח תמ"ב, א) כתב, שמדובר בשאינו נותן טעם גמור, אבל יש טעם קיוהא בעלמא, ולפי זה מבואר שהחידוש בחמץ שאסור גם בטעם של קיוהא בעלמא.

ג. ונוקשה בעיניה בלאו פירש רש"י, שנוקשה היינו חמץ רע, ואינו ראוי לאכילה. אולם כתב המגן אברהם (תמ"ב סק"א) שעכ"פ צריך להיות ראוי לאכילה קצת, שהרי כתב הר"ן שגוזרים בזה שמא יבא לאוכלו, ואם לא היה ראוי לאכילה כלל, אין לגזור כן [אבל ממה שעובר בלאו אם אכלו אין הכרח שראוי קצת לאכילה, משום ש"ל שבכך חייבה תורה אף אם אינו ראוי לאכילה]. עוד כתב המג"א, שמדובר שמעולם לא היה ראוי לאכילה, אבל אם היה ראוי לאכילה אינו יוצא מידי איסור עד שיפסל מאכילת כלב.